

Nr 170

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående avvägningen mellan vatten- och värmekraft samt om behandlingen av större frågor om utbyggnad av vattenkraft.

(4:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Svenson m. fl.* (I:244) och den andra inom andra kammaren av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.* (II:272), har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en parlamentarisk utredning för prövning av avvägningen mellan vatten- och ångkraftverk, senare atomkraftverk, med speciellt hänsynstagande till vad som från olika synpunkter kan vara fördelaktigast på längre sikt.

Vidare har i en inom andra kammaren av herrar *Börjesson* i Falköping och *Elmwall* väckt motion (II:270) hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att förslag snarast framlägges om en central sakkunniginstans för enhetlig och allsidig behandling av större frågor om utbyggnad av vattenkraft samt för planering av den fortsatta utbyggnaden med beaktande även av naturskyddsintressen och med hänsyn på längre sikt till befolkningen och kommunerna i utbyggnadsområdena.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna I:244 och II:270.

Över motionerna har yttranden inhämtats från vattenfallsstyrelsen, Svenska vattenkraftföreningen, delegationen för atomenergifrågor och Svenska naturskyddsföreningen samt Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté.

Vattenfallsstyrelsen redogör inledningsvis för hur de intressen, som motionärerna vill slå vakt om, enligt gällande bestämmelser och vid nu tillämpad behandlingsordning för tillståndsgivning beträffande vattenkraftanläggningar, blir beaktade. Styrelsen anför härom följande.

Enligt dessa bestämmelser åligger det företagaren att, innan närmare undersökningar för utrönande av företagets verkningar äga rum, underrätta vederbörande länsstyrelse samt kammarkollegiet om företaget och att sedermera efter hand tillhandagå länsstyrelsen och kammarkollegiet med alla de upplysningar, som erfordras för bedömande av företagets huvudsakliga verkningar. På det sätt, som länsstyrelsen efter samråd med företagaren finner lämpligt, skola, så snart de tekniska förutsättningarna för det pla-

nerade företaget blivit i huvudsak klarlagda, kommunala organ samt myndigheter och sammanslutningar i övrigt, vilka ha till uppgift att bevaka av företaget berörda allmänna intressen, beredas tillfälle att framföra önskemål och eljest överlägga med företagaren rörande företagets huvudsakliga planläggning samt frågan om vilka åtgärder till förebyggande eller minskande av skada eller olägenhet för mera betydande allmänna intressen, som böra vidtagas. Såvitt möjligt bör genom företagarens försorg upplysning inhämtas om vilka övriga större företag, som förberedas eller eljest kunna antagas komma i fråga för utförande i vattendraget med tillhörande vattensamlingsområden, och samråd äga rum med företrädarna för de till vattendraget knutna viktigare intressena i syfte att främja en ur allmän synpunkt ändamålsenlig planering av olika åtgärder för utnyttjande av vattendraget. Erforderliga upplysningar rörande det planerade företaget skola lämnas ortsbefolkningen, där så finnes lämpligt, genom särskilda sammanträden. Kan det antagas, att företaget kommer att inverka på fiske av någon betydelse, skall fiskeristyrelsen efter samråd med vattenrättsdomaren föranstalta om den utredning, som är påkallad. Det ankommer på kammarkollegiet att efter samråd med vattenrättsdomaren föranstalta om sådan särskild utredning, som kan anses erforderlig med hänsyn till företagets planering ur allmänna naturskyddssynpunkter.

Efter sålunda föreskriven förberedelse kommer behandlingen i vattendomstol. Vattendomstolen har därvid att enligt vattenlagens bestämmelser pröva, om företaget med hänsyn till skadeverkningsarna är av sådan beskaffenhet, att det bör få komma till stånd. Redan här sker en avvägning av den art, motionärerna efterlysa. Av särskilt intresse i detta sammanhang är, att naturskydds- och ortsintressena i än högre grad än hittills bli beaktade efter den ändring av vattenlagen, som är att vänta från den 1 juli 1961. Av största betydelse är också — vilket möjligen kan ha förbisetts av motionärerna — att tillståndsgivningen i tveksamma fall regelmässigt kommer under Kungl. Maj:ts prövning, varigenom tillfälle gives till en avvägning i vidare bemärkelse. Så sker, om vattendomstolen finner hinder möta mot företaget på grund av vattenlagens bestämmelser om maximalt tillåtna skadeverkningsar eller på grund av vattenlagens övriga prohibitiva villkor av dispensabel natur, men likväl finner, att företaget bör komma till utförande på grund av dess synnerliga betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt. Vattendomstolen hänskjuter nämligen då frågan till Kungl. Maj:t, som efter allmänna avvägningar av såväl näringspolitisk som annan ifrågakommande art avgör, om företaget skall få komma till stånd. När det gäller större sjöregleringar har Kungl. Maj:t enligt vattenlagen befogenhet att på eget initiativ förbehålla sig prövning av företaget, och i vissa fall skall underställning ske oberoende av sådant underhåll.

Av det anförda framgår enligt styrelsen, att det är synnerligen väl sörjt för att alla lagskyddade allmänna intressen, däribland de av motionärerna särskilt framhållna naturskydds- och bygdeintressena, får komma till tals vid förberedelserna för ett vattenkraftföretag och att tillståndsgivningen föregås av en omsorgsfull och allsidig prövning. För att tillmötesgå tidigare framförda önskemål har vattenfallsstyrelsen vidare sedan flera år tillbaka arbetat på att för större älvavsnitt upprätta planer för vattenkraftens tillgodogörande samt översiktlig redovisning av därmed förenade skadeverk-

ningar. Arbetet, som är synnerligen tidskrävande, har hittills resulterat i planer för Tärnaområdet i Umeälven (1956), för Lilla Lule älv (1957) och för Stora Lule älv (1960). Ett intensivt arbete pågår för att åstadkomma liknande planer för Vindelälven samt för Torne och Kalix älvar. Utredningsarbetet för Torne—Kalixområdet är särskilt omfattande och bedrivs parallellt med motsvarande utredningar på finskt och norskt område efter riktlinjer, som fastställts av regeringarna i Finland, Norge och Sverige.

Styrelsen erinrar också om de överläggningar, som sedan något år förekommit mellan den s. k. naturvårdsdelegationen under ledning av landshövdning Bo Hammarskjöld och företrädare för vattenkraftindustrien samt anför härom följande.

Överläggningarna ha bl. a. lett till den av professor G. Beskow utförda inventeringen av skyddsvärda objekt, vilken till väsentlig del bekostats av vattenkraftindustrien. Sedan denna inventering kommit till stånd, ha överläggningarna inriktats på att om möjligt försöka precisera

1. ett antal objekt av högsta värde ur naturskyddssynpunkt, beträffande vilka kraftindustrien kan förklara sig beredd att avstå från utbyggnad,

2. var den utbyggnad skall äga rum, som, såvitt nu kan bedömas, kommer att påkallas under tiden 1966—1972 och som under de närmaste åren måste planeras och förberedas.

3. ett relativt stort antal ur naturskyddssynpunkt värdefulla områden, beträffande vilka kraftindustrien kan förbinda sig att icke före utgången av år 1965 göra framställningar till vattendomstol om tillstånd till utbyggnad.

Ett delresultat av hittills förda överläggningar redovisades i vattenfallsstyrelsens anslagsskrivelse sistlidet år. Det är de förhandlande parternas avsikt att under årets lopp redovisa ett mera fullständigt resultat.

Såvitt vattenfallsstyrelsen kan bedöma, måste de resultat, som komma fram genom överläggningar av ovanstående karaktär, giva såväl de anslagsbeviljande som de tillståndsgivande myndigheterna den bästa överblick, som över huvud taget står att få, i vad gäller vattenkraftutbyggnadernas planläggning med hänsyn till naturskyddsintresset.

Styrelsen framhåller vidare, att avvägningen mellan vattenkraft och olika slag av värmekraft, atomkraft inbegripen, är ett av kraftindustriens huvudproblem och följaktligen ständigt ägnats stor uppmärksamhet inom de olika kraftföretagen. I de på senare tid inom kraftindustrien gjorda större utredningarna inom detta ämne ha de tekniskt-ekonomiska aspekterna belysts med största möjliga noggrannhet och objektivitet. Vattenfallsstyrelsen säger sig givetvis avse att fortlöpande grundligt studera detta problemkomplex, varigenom underlaget för avvägningen mellan olika kraftkällor ständigt hålles aktuellt.

Beträffande förslaget om en riksplan för vattenkraftutbyggandet anför styrelsen följande.

En riksplan, innefattande en mera slutgiltig lösning av vattenkraftutbyggandets omfattning och lokalisering, är icke möjlig att åstadkomma, ty man måste hålla i minnet, att utredningsmaterialet i dagens läge är

knapphändigt beträffande vissa älvar och i viss utsträckning obefintligt. Förglömmas får ej heller — och det är högst väsentligt — att en plan endast återgiver de utbyggnadsmöjligheter, som kan skönjas vid det tillfälle, då planen upprättas. Fortsatta undersökningar och en fortgående förbättring av utbyggnadstekniken föranleda regelmässigt genomgripande ändringar av planerna, bland annat på grund av att utbyggnadskostnaderna för olika objekt ändras. Även kostnadsrelationerna mellan olika kraftslag, värderingsgrunderna i naturvårdshänseende och andra för avvägningen väsentliga faktorer bli underkastade ändringar från tid till annan. Det är därför icke praktiskt genomförbart att göra en avvägning mellan kraftintresset och motstående intressen en gång för alla. Avvägningsproblemet uppkommer, varje gång ett nytt utbyggnadsprojekt aktualiseras, och avvägningen bör då göras med den vetskap om olika utbyggnadsmöjligheter, som man vid tillfället besitter. Att tillskapa ett särskilt organ — eventuellt med parlamentariskt underlag — för denna successiva avvägning vore måhända möjligt, men kan näppeligen vara ändamålsenligt med mindre än att nuvarande tillåtlighetsprövning utbytes mot ett regelrätt koncessions-system, innebärande en fullständig förändring av hittillsvarande ordning. En mellanform med ett centralorgan för tillståndsbedömningen men med eljest bibehållen domstolsbehandling i hittillsvarande form kan ur de synpunkter, varom nu är fråga, icke vara påkallad, och en sådan reform skulle ofrånkomligt verka ytterligare fördröjande på den redan nu långsamma och utdragna behandlingen av de större vattenmålen.

Sammanfattningsvis framhåller vattenfallsstyrelsen att en engångsprövning av de avvägningsproblem, som på detta område föreligger, icke är en realistisk utväg, eftersom de faktorer, som påverkar avvägningen, kan förutsättas variera med tiden. Successiva prövningar genom särskild för ändamålet tillskapad instans anser vattenfallsstyrelsen icke av behovet påkallade och icke möjliga att genomföra utan genomgripande förändringar av nuvarande rättsordning på vattenlagens område. Det nu tillämpade handläggningsförfarandet i vattenmålen kan ingalunda sägas försätta naturskydds- och bygdeintressena »i ett klart underläge», särskilt om man beaktar, att enligt all erfarenhet mera svårbedömda frågor städse bringas under Kungl. Maj:ts prövning. För de statliga utbyggnaderna tillkommer, att Kungl. Maj:t och riksdagen har möjlighet att beakta de aktuella avvägningsproblemen i samband med den årliga anslagsbehandlingen. Till ledning för statsmakternas ställningstaganden utgör — såvitt gäller naturskyddsfrågorna — de pågående överläggningarna med naturvårdsdelegationen en naturlig och lämplig förberedelse.

Med hänvisning till anförda omständigheter och då det synes vattenfallsstyrelsen väl sörjt för tillvaratagandet av de intressen, som motionärerna önskar få tillgodosedda, avstyrker vattenfallsstyrelsen slutligen bifall till motionerna.

Svenska vattenkraftföreningen som anfört liknande synpunkter som vattenfallsstyrelsen säger sig sammanfattningsvis vilja framhålla att genom det nuvarande förfarings sättet med förberedelse av vattenmål och behand-

ling inför vattendomstolen, högre domstolsinstanser och Kungl. Maj:t de allmänna intressena, däribland naturskyddsintresset och bygdeintresset blir väl bevakade och tillgodosedda, att en viss allmän planering med hänsyn till naturskyddsintresset pågår, att objektiva utredningar angående avvägningen mellan vattenkraft och värmekraft verkställts och fortsätts samt att det icke är praktiskt genomförbart att upprätta en s. k. riksplan, som för framtiden skulle kunna följas.

Delegationen för atomenergifrågor, som i ärendet inhämtat yttrande från Aktiebolaget Atomenergi, erinrar om det studium av avvägningen mellan de skilda kraftslagen som fortlöpande pågår samt anför vidare bl. a. följande.

Givetvis kan planeringen av den fortsatta kraftutbyggnaden icke ske enbart på grundval av teknisk-ekonomiska överväganden. Beaktande måste även ges åt allmänna näringsekonomiska intressen, beredskapssynpunkter, bygde- och naturskyddsintressen etc. Vad särskilt de sistnämnda angår ger vår vattenlagstiftning garantier för att vid bedömningen och avvägningen av vattenkraftutbyggnaden rimlig hänsyn tas. Även på annat sätt tillgodoses naturskyddssynpunkterna. Det må i sammanhanget erinras om den överenskommelse, som nyligen träffats mellan vattenfallsstyrelsen och företrädare för naturskyddsintresserade organisationer och myndigheter och som siktar till en översiktlig, i princip hela landet omfattande planering för avvägning mellan naturvårds- och vattenkraftsintressena. Genom ifrågasättande överenskommelse synes i ett väsentligt hänseende motionärernas önskemål ha blivit tillgodosedda.

Resultatet av vederbörande statliga myndigheters och instansers successiva överväganden av formerna för den fortsatta kraftutbyggnaden bildar naturligt underlag för deras anslagsaskanden i anslutning till olika aktuella projekt. Detta gäller såväl i fråga om vattenkrafts- och konventionella värmekraftsprojekt som atomkraftsföretag. Genom de redovisningar som därvid lämnas får Kungl. Maj:t och riksdagen fortlöpande möjlighet att ur olika synpunkter pröva de ställningstaganden som gjorts. Häri ligger i sista hand en garanti för att avvägningen mellan olika kraftutbyggnadsalternativ sker med rimligt beaktande av även de synpunkter, som motionärerna ger uttryck åt.

Det anförda innebär, att delegationen icke för sin del finner skäl föreligga för ett bifall till de i motionerna gjorda yrkandena.

Svenska naturskyddsföreningen finner det vara uppenbart att en riksplanering måste ske med största skyndsamhet samt anför därom bl. a. följande.

Ehuru exploateringen framskridit långt, är planering alltjämt uppenbart nödvändig men tiden hastar. Det är självklart, att denna prövning bör ske på så lång sikt och ur så vida och allsidiga synpunkter som möjligt. Flera av de värden, som här hotas, är inte bara unika för vårt eget land utan saknar motsvarighet även utanför detta. Klart är även, att andra objekt, som ej representerar unikt internationellt värde, likväl är av den betydelse för vårt eget land att de av den anledningen måste sparas.

Särskilt oroande är vidare, att inte ens våra nationalparker skonas från ingrepp. Av de sex nationalparkerna inom Norrbottens län har Stora Sjö-

fallets, Peljekaise och Muddus nationalparker redan drabbats av vattenregleringar i mer eller mindre betydande omfattning. Vidare föreligger ansökan om ytterligare avsevärda ingrepp i Stora Sjöfallets nationalpark samt om ingrepp i Sareks nationalpark. Om Torne träsk kommer att tagas i anspråk drabbas Abisko nationalpark. Endast Vadvetjåkko synes gå fri. Nationalparksfrågan borde bli föremål för riksdagens särskilda prövning.

De resultat av naturvårdsdelegationens arbete som hittills redovisats är även nedslående. Förutom tre objekt, Virihaure, Laidaure och Tännforsen, har blott ställts i utsikt uppskov till 1965 med fullföljande av planer, som hotar att spolia de allra yppersta vattendragen. Några av de högst värderade objekten ingår inte ens i uppskovsplanerna. Förhandlingarna fortsätter dock inom naturvårdsdelegationen och viss redovisning lär vara att vänta under hösten 1961. Enligt föreningens mening är det nödvändigt att det för framtiden ges *besked om vad som ej får röras*. Man måste fastställa hur kraftförsörjningsprogrammet på längre sikt bör utformas med användning av olika slags kraftkällor, så att för framtiden det bästa möjliga totala resultatet erhålles. Däri ingår bl. a., att vi ej får avhända oss den mycket viktiga tillgång som det utgör att behålla natursköna rekreationsområden och möjlighet till fiske, vandring och andra former för vistelse i en oförstörd natur. Av det redan sagda framgår, att frågan måste behandlas även ur andra synpunkter, såsom de försvarspolitiska. Såvitt föreningen förstår talar de sistnämnda ingalunda entydigt för en så långtgående vattenkraftsutbyggnad som möjligt. I övrigt måste inte minst samernas rätt respekteras, utan kortsiktiga uppgörelser varigenom förutsättningarna för deras fortsatta näring ersätts i pengar.

De sedan länge pågående överläggningarna måste nu leda till ett acceptabelt resultat. Och detta måste på lämpligt sätt säkerställas så att det ej i en hastig vändning förflyktigas. En offentlig kontroll med kritisk belysning måste föregå eventuella jämkningar.

Föreningen ansluter sig alltså helt till motionärernas synpunkter, i vad det gäller en riksplan för den fortsatta vattenkraftutbyggnaden och en allsidig avvägning mellan vatten- och värmekraft. En sådan kan ej verkställas av exploatörerna själva, om alla synpunkter skall komma till sin rätt. För en allsidig och objektiv bedömning av vattenkraftprojekten med deras ofta förödande konsekvenser för bygd och natur måste vid planeringen även de motstående intressena få göra sig gällande jämsides och på fullt likvärdig bas med de tekniskt-ekonomiska.

Föreningen framhåller vidare att den är av den uppfattningen, att ett centralt, opartiskt organ omedelbart under Kungl. Maj:t skulle kunna främja de intressen föreningen företräder. Det nuvarande systemet att Kungl. Maj:t utan vidare efter underställelse av vattendomstol kan ge tillstånd till vissa eljest klart otillåtliga kraftföretag är helt otillfredsställande enligt föreningen, som därvid erinrar om att i Danmark naturvårdsfrågorna sorteras direkt under statsministern och att man upprättar översiktliga fredningsplaner för stora delar av den danska landsbygden.

Föreningen understryker också, att det vid sidan av den riksplanering som erfordras behövs en planering nederbördsområdesvis i länsregi. En regional prövning måste ske under medverkan av ett planeringsorgan för-

slagsvis länsstyrelsen, som bör svara för att hela länet får en rationell planering och indelning ur såväl näringslivets som rekreations- och andra synpunkter.

Föreningen finner det även i denna punkt angeläget med snabba åtgärder för att få till stånd en allsidig avvägning mellan de olika intressena. Den regionala avvägningen anses därvid böra ske i samverkan med den centrala.

En allvarlig brist i den allsidiga bedömningen är enligt föreningen den allt oftare tillämpade möjligheten för vattendomstolen att enligt 2 kap. 3 § tredje stycket till Kungl. Maj:ts prövning hänskjuta vattenkraftprojekt, som är otillåtliga enligt 2 kap. 3 § andra stycket, med åberopande av att projektet i fråga skulle vara av synnerlig betydelse för näringslivet. Det finns enligt föreningen ingen garanti att de mycket stora och komplicerade målen hos Kungl. Maj:t får en verkligt allsidig bedömning. En nämnd skulle här utgöra ett viktigt kontrollorgan.

Beträffande förhållandet mellan värmekraft och vattenkraft framhåller föreningen bl. a. att den specifika anläggningskostnaden för värmekraft är väsentligt lägre än för vattenkraft och byggnadstiden kortare. I dagens läge med brist på kapital och arbetskraft förefaller det därför såväl privat som nationalekonomiskt fördelaktigt att i högre grad satsa på värmekraftverk och investera det frigjorda kapitalet i betydligt mera räntabla industriföretag än vattenkraftverken.

Föreningen varnar till sist för att man låter vattenkraftutbyggnaden få karaktär av en arbetsmarknadsfråga. Ett kraftverk torde icke medföra så stor lättnad för de närmast berörda kommunerna som man ofta synes anse. Kortsiktiga synpunkter får ej bli avgörande för frågor, som gäller stora naturvärden av nationell eller internationell betydelse. Vårt lands betydelse ur turistsynpunkt för t. ex. Mellaneuropas växande befolkning kommer säkerligen att snabbt öka. En stor del av anläggningsarbetarna är ambulerande och flyttar från anläggning till anläggning och sysselsättningen av arbetskraft från orten är snabbt övergående. Föreningen finner det alltså synnerligen angeläget, att den av motionärerna föreslagna utredningen om avvägning mellan värme- och vattenkraft m. m. skyndsamt kommer till stånd.

Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté säger sig med tillfredsställelse se att allt göres för att åstadkomma en prövning av avvägningen mellan vatten- och ångkraftverk och att denna prövning måtte komma till stånd med det snaraste, medan ännu orörda vattensystem av större naturskyddsligt värde finns kvar.

Kommittén erinrar också bl. a. om att den i andra sammanhang som sin mening uttalat, att behandlingen av frågor om utbyggnad av vattenkraft icke är ur naturskyddslig synpunkt tillfredsställande. Det synes därför kommittén lämpligt att denna viktiga fråga ägnas ökad uppmärksamhet. Kommittén anser det mycket betydelsefullt att en fristående inventerings- och utredningsnämnd tillsättes och detta inom en snar framtid. Det synes nämli-

gen kommittén berättigat och riktigt, att de stora och viktiga avväganden som härvidlag måste träffas mellan olika intressen (av teknisk, ekonomisk, kulturell, social, turistisk och naturvetenskaplig art) icke bindes ensidigt till något av de organ som skall tillhandahålla viss del av materialet för bedömningen.

Utskottet. Vad i förevarande motioner anförts rörande behovet av en planering på längre sikt av kraftverksutbyggnaderna och en riktig avvägning mellan vatten- och värmekraft samt ett bättre tillgodoseende av naturskyddssynpunkter vid kraftverksplaneringen framstår i och för sig som beaktansvärt. Utbyggnadsfrågorna kan sålunda, såsom motionärerna understrukt, icke bedömas med utgångspunkt enbart från tekniskt-ekonomiska synpunkter. Hänsyn måste också tagas till bl. a. allmänt närings-ekonomiska och beredskapspolitiska aspekter samt icke minst till naturskyddets och närmast berörda bygders och befolkningsgruppers intressen. Att ett sådant hänsynstagande i stor utsträckning f. n. sker torde emellertid icke kunna bestridas. Utskottet får därvidlag hänvisa till den redogörelse som av vattenfallsstyrelsen i dess yttrande över motionerna lämnats för innebörden av gällande bestämmelser i vattenlagen och med stöd av denna utfärdade föreskrifter i syfte att säkerställa ett rimligt beaktande av förenämnda intressen.

I anslutning till nämnda redogörelse har också erinrats om den utbyggnadsplanering för större älvavsnitt som verkställes och om de möjligheter som föreligger för Kungl. Maj:t och riksdagen att i samband med den årliga anslagsprövningen beakta aktuella avvägningssproblem. Vidare erinras om det samråd i utbyggnadsfrågorna som kommit till stånd mellan vattenfallsstyrelsen och naturskyddsintressena samt om det fortlöpande studium som på såväl längre som kortare sikt och på grundval av ett omfattande utredningsmaterial inom kraftverksföretagen bedrivs beträffande avvägningen mellan vatten- och värmekraft.

Såväl vattenfallsstyrelsen som Svenska vattenkraftföreningen och atomenergidelegationen har i sina yttranden under hänvisning till bl. a. nu anförda förhållanden ställt sig avvisande gentemot motionärernas yrkanden. Naturskyddsföreningen och Vetenskapsakademiens naturskyddskommitté däremot har ansett åtgärder av de slag som i motionerna förordats väl-motiverade och önskvärda.

Utskottet har för sin del icke övertygats om nödvändigheten eller lämpligheten av att berörda utbyggnads- och avvägningssfrågor prövas av en särskild parlamentarisk utredning med utgångspunkt från en riks- eller generalplan för samtliga byggnadsprojekt. Därtill kommer att en riksplan av angivet slag, såsom flera av remissinstanserna framhållit, svårigen torde kunna åstadkommas med hänsyn till det ytterst omfattande och detaljerade material som skulle krävas härför. De ständiga och snabba

förändringarna av de tekniska och ekonomiska faktorer som måste bli bestämmande vid avvägningen mellan olika kraftslag inom en sådan plan försvårar också i hög grad dess fastställande.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den överenskommelse som nyligen slutits mellan representanter för vattenfallsstyrelsen och naturvårdsdelegationen rörande den fortsatta utbyggnaden av vattenkraften i vissa norrländska vattensystem. Syftet med denna överenskommelse har angivits vara att väsentligen bidra till en översiktlig, i princip hela landet omfattande planering, som innebär en sådan avvägning mellan naturvårds- och vattenkraftintressena, att den allmänt kan godtagas såsom skälig. Vattenfallsstyrelsen har därvid bl. a. utfäst sig att icke — beträffande andra objekt än de som enligt överenskommelsen angives erforderliga för dess aktuella utbyggnadsplaner — för utbyggnad aktualisera objekt som kan antagas vara av större betydelse för naturskyddet, utan att objektet diskuterats vid sammanträde med delegationen eller med organ som trätt i dess ställe. Naturskyddet har lämnat motsvarande utfästelse beträffande aktualisering för fridlysning av objekt, som kan antagas vara av större betydelse för vattenfallsstyrelsen. Överenskommelsen innebär vidare att av ett sjuttio-tal planerade och i en särskild förteckning angivna företag, berörande av naturskyddet i hög angelägenhetsklass placerade objekt, tjugo-åtta helt undantagits från utbyggnad. Detta betyder att styrelsen dels avstår från exploatering av angivet objekt, dels ej framställer erinran mot fridlysning i lämplig form av detsamma. För fjorton företag har förut-satts uppskov till den 1 januari 1966 eller den 1 januari 1971, vilket innebär att styrelsen avstår från att dessförinnan beträffande dessa objekt vidtaga till exploatering syftande åtgärd. Naturskyddet å sin sida avstår från att aktualisera sådant objekt genom till fridlysning syftande åtgärd. Överenskommelsen skall ingivas till Kungl. Maj:t, och för dess giltighet förutsättes jämväl att erinran mot densamma ej skall göras av Kungl. Maj:t.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att en överenskommelse av detta slag kunnat uppnås. Såvitt utskottet kan bedöma torde också motionärernas önskemål genom densamma i väsentliga avseenden tillgodoses. Med hänsyn härtill och i avvaktan på statsmakternas slutliga ställnings-taganden till överenskommelsens innehåll har utskottet funnit sig icke kunna biträda motionärernas yrkanden i nu berörda delar.

Vidkommande frågan om en central sakkunniginstans för prövning av utbyggnadsfrågorna vill utskottet framhålla att det nuvarande systemet härför torde ha fungerat på ett i stort sett tillfredsställande sätt. Inrättandet av en sådan instans skulle säkerligen endast ytterligare fördröja statsmakternas ståndpunktstaganden i fråga om dessa redan nu ofta svårlösta och komplicerade problem. Allvarliga risker synes därvid dessutom föreligga för en byråkratisering av frågornas handläggning samt härav föran-

ledda, ökade personalkostnader m. m. för statsverkets del. På grund härav och med beaktande jämväl av vad i yttrandena över motionerna i dessa hänseenden anförts avstyrker utskottet ävenledes bifall till det nu aktuella motionsyrkandet.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att motionerna I: 244 och II: 272 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionen II: 270 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 21 november 1961

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit:

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, fröken Andersson, herrar Axel Johannes Andersson, Thun, Per Jacobsson, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Söderberg, Bertil Petersson och Thorsten Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Malmberg, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Almgren, Nilsson i Göingegården, Andreasson, fröken Elmén, herrar Lassinantti, Johansson i Norrköping, Gustafsson i Kårby, Blomkvist och Nelander.